

Levél a szerzőkhöz

Emlékszünk még Csengey Dénes rendszerváltás-korabeli – a romantikus bájt sem nélkülöző – útmutatására: Európába, de mindahányan! Magyarország az elnyomás alól szabadulva, a kényszerszövetségek helyett a szabadságot és jólétet szimbolizáló nyugati integrációban remélte megtalálni nemzetstratégiai célját. Az újra elért nemzeti függetlenség az Európai Unióban látta a történelmi főáramhoz való csatlakozás esélyét, bizakodva az Alapjogi Charta határozott állásfoglalásában: az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását. Jogos volt a hit: azonosságunk és önrendelkezésünk megőrizhető lesz, ráadásul a jóléti államok sorába léphetünk. Haza és haladás összehangolt programja végre megvalósul, s a magyar név megint szép lesz, méltó régi nagy híréhez!

Ma már, persze, árnyaltabban látunk mindahányan: utópiákat hajszóoló naiv idealisták, örök szkeptikusok, cinikus racionalisták, sóhajtozva hátra néző fontolva haladók és sípcsonttörő előrerohanók. Léteznek, ugye, a hangzatos, makulátlan elvek, s irányít a hatalmi érdek...

Van-e olyan politikus vagy magát a – viszonyaink megkövetelte szemérmességgel ugyan, de – közösségéért felelőséget érző értelmiséginek tartó honfitársunk, ki ne a haza üdvére esküdne folyton, s jó kertészként annak felvirágoztatásával lenne elfoglalva? Korlátozott az irónia az előbbi kijelentésben, mert bár a politika – és a századok – rojtosra koptatták már legszebb fogalmainkat is, de nélkülük kifosztottak és céltalanok volnánk. Függetlenség, szuverenitás – több száz éves hívószavak, melyekre dobban a hazafias szív. De akármennyire is vagyunk jó kurucok – mert hát azok vagyunk! –, lehetnénk jó labancok is akár. Hiszen – talán önmagunknak is csak suttogva merjük bevallani – az állami függetlenség nem magától értetődően a mindenkori legjobb megoldás a haza fényre derítésére. Az iskolás példákat – érettségi tétel: Széchenyi és Kossuth vitája; kiegyezés, dualista állam stb. – nem szükséges felsorolni.

A jól felfogott érdek és a reális cselekvés lehetősége az a kettős szorítás, mely minduntalan felszínre dobja a nemzeti függetlenség kérdését. Értsünk ezen akár politikai, gazdasági, pénzügyi, jogi vagy oktatási, kulturális önállóságot. S ha fegyelmezve magunk, önnön történetiségünkre, saját előfeltételezettségünkre is pillantást vetünk, okosan fejet hajthatunk a történelmi tapasztalat igazsága előtt: a nemzeti fejlődés a polgári szabadság megvalósulásával járt együtt, egyén és közösség modernkori azonosságát egymást támogatva alakult ki. A nemzeti közösség megfelelő keret volt az individualitás kiteljesedéséhez, s megfordítva is valóságos tény: a szabadságáért küzdő egyénnek is szüksége volt az etnikai, illetve jogállami kötelezésekre. Manapság, hallani itt-ott, a maga összetettségében ez már nem feltétlenül így van: az önmegvalósító egyéniség leküzdöi maradványait is, nem kötik konvenciók, idejétmúlt kulturális kötelezések. Az egyéniség szabadsága már-már korlátlan? Veszélyes állapot! Olvasmányainkból tudjuk, a hübriszt rendszerint katasztrófa, büntetés követi.

Nos, mit gondolunk nemzeti érzelmű írástudók most, az elmúlt huszonöt év tapasztalataival felvértezve, a nemzeti függetlenségről? Mitől való szabadulást, avagy mire való szabadságot jelenthet ez a fogalom?

